

ІНТЕРВ'Ю-ПОРТРЕТ

Ми продовжуємо серію інтерв'ю з нашими сучасниками – провідними науковцями в галузі педагогіки, зокрема методики навчання іноземних мов.

Ретроспектива методики навчання іноземних мов – бесіда журналістки газети “Буковина”, авторки інтернет-видання “Збруч”, членкині Національної спілки журналістів України Наталії Фещук із докторкою педагогічних наук, професоркою, завідувачкою кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Лабінською Богданою Ігорівною.

Богдано Ігорівно, дозвольте запросити Вас до дискусії на сторінках Вісника про сучасний розвиток наукової думки в сфері методики навчання іноземних мов і культур. З огляду на аналіз Вашої навчально-методичної та наукової діяльності, до кола Ваших професійних інтересів входить ретроспектива методики викладання іноземних мов. Чим зумовлений вибір такої проблематики?

Мене завжди цікавила історія Західної України, оскільки західноукраїнські землі належали до різних держав. Галичина, Буковина, Закарпаття спочатку належали до Австро-Угорської монархії, а згодом Буковина була в складі Румунії, Галичина – в складі Польщі, а Закарпаття – Чехословаччини. Тому виникала низка запитань. Як україномовні учні могли швидко опанувати чужі мови, щоб мати право здобувати освіти? Які методи навчання застосовувалися? Які мови відносились до іноземних?

Більшість Ваших праць присвячено тенденціям розвитку методики навчання іноземних мов на Буковині в другій половині XIX – на початку XX ст. Які мови викладалися на Буковині?

Як відомо, Буковина була завжди поліетнічною, багатоконфесійною, багатомовною. На буковинських теренах проживали українці, молдавани, румуни, євреї, німці, поляки, угорці, словаки, вірмени й ін. За часів Австро-Угорської монархії найчисленніші групи корінних жителів краю становили українці й румуни. Директивою імператора Йосифа II від 13 жовтня 1781 року було проголошено рівність усіх віросповідань в Австрії, в тому числі й на Буковині, дозволялося вільне відправлення різних релігійних обрядів, переселення в інше конфесійне середовище. Тепер буковинському населенню, загалом православному, було легше інтегруватися до складу, зокрема, католицької Австрії. Щодо мов, які побутували в краї в другій половині XIX на початку XX століття, це були українська, румунська й німецька мови. Окрім трьох крайових мов, у різних навчальних закладах викладалися й інші. Так, зокрема в класичних гімназіях навчали латинської й грецької мов, а в реальних школах і жіночих ліцях побутували французька, німецька й італійська мови.

Яка іноземна мова на Буковині була найпопулярнішою і чому?

Поширеною була німецька мова, оскільки вона була і крайовою мовою, і мовою нормативно-правових документів. Експансія великих держав сприяла розвитку окремих міжнародних систем, збільшенню обсягу вивозу товарів, розширенню торгівлі між країнами. Виникла потреба в фахівцях, які володіють не тільки технічними й комерційними знаннями, а й іноземними мовами. В цей час популярними стають французька й англійська мови. Причому, французька мова на Буковині була більш затребувана, ніж англійська. На вивчення французької мови виділяли більшу кількість годин у гімназіях і ліцях, аніж для навчання англійської мови. Я віднайшла значну кількість підручників французької мови.

Ви згадали про підручники іноземних мов, якими послуговувалися вчителі для навчання. Де зберігаються такі підручники? Чим вони відрізняються від сучасних навчально-методичних комплексів?

Підручники латинської, грецької, німецької, французької, італійської, гебрейської мов, укладені в XVIII – XX ст., знаходяться в Державному архіві Чернівецької області, в науковій бібліотеці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Структура й зміст тогочасних підручників іноземних мов різняться від сучасних. Тоді існували *підручники*, які слугували граматичними довідниками з вправами для оволодіння граматичною системою вивчуваної іноземної мови; *хрестоматії* для читання, які містили оригінальні й адаптовані твори художньої літератури різних жанрів; *підручники*, до змісту яких входили адаптовані тексти й уривки автентичних творів художньої літератури, балади, казки тощо, на основі яких відбувалося навчання граматичного матеріалу, розвивалися вміння читання, письма, перекладу, говоріння.

Чи відрізнялася структура підручників, укладених на Буковині, від інших подібних видань, якими користувалися, зокрема, в Галичині та на Закарпатті?

На всіх землях використовували переважно граматичні довідники, хрестоматії для читання. Водночас значний акцент ставився на читанні різножанрової літератури, ознайомленні з біографічними даними письменників, вивченні історії художньої літератури. Засобами іноземної мови висвітлювали історію, культуру, мистецтво, традиції країни, мова якої вивчалася. Учні знайомилися з поезією, прозою таких відомих письменників як В. Шекспір, Й. Гете, Ф. Шиллер, Ф. Рабле, Д. Дідро, В. Гюго, Е. Золя та ін. Певною особливістю, скажемо так, підручнокотворення Австро-Угорської доби було те, що книги з іноземних мов укладалися німецькою мовою і лише їх незначна кількість опублікована в Галичині українською мовою. Мене вразив віднайдений у науковій бібліотеці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича підручник англійської мови 1915 року, який передбачав використання грамофонних платівок із записами віршів, текстів автентичною мовою. Це означало, що тогочасні учні на Буковині мали можливість вивчати іноземну мову за найсучаснішими тоді методами навчання іноземних мов.

Які методи навчання іноземних мов використовувались у той час і чи використовують їх сьогодні в сучасній методиці викладання іноземних мов?

Найбільш популярним й одночасно рекомендованим тогочасним Міністерством віровизнань і освіти Австро-Угорщини для різних типів шкіл були граматико-перекладний, текстуально-перекладний, прямий методи викладання іноземних мов. Граматико-перекладний метод використовували для навчання латинської та грецької мов. Він був штучно перенесений на вивчення живих (англійська, німецька, французька тощо) мов. Його невдовзі замінив прямий метод. Окремими аспектами тогочасних методів послуговуються вчителі і викладачі іноземних мов сьогодні. Це, зокрема звернення уваги на фонетичну складову мови, правильну вимову й інтонацію, невербальні способи пояснення лексичних одиниць за допомогою картинок, жестів, імітації дій, вивчення граматики для коректного висловлювання своїх думок, читання автентичних текстів, переклад з іноземної мови і навпаки, використання технічних засобів навчання тощо.

Що, на Ваш погляд, можна було б запозичити з тогочасної методики викладання іноземних мов? Тобто, чого бракує сьогодні для кращого опанування чужої мови?

На мою суб'єктивну думку, це більший акцент на читання різножанрової художньої літератури англійською, німецькою, французькою й іншими мовами. Читання літературних творів сприяє формуванню в учнів світогляду, уможливить життєве самовизначення, моральне становлення, вироблення етичних життєвих принципів, глибоких почуттів, мужніх вчинків. Читання автентичних творів допомагає зрозуміти ментальність, психологію мислення того

нараду, мова і культура якого вивчаються. Крім того, читання літературних творів слугує накопиченням життєвого досвіду, збагачує новими словами, що поліпшує усне і письмове мовлення.

Чи проводили в той час заходи для підвищення фахової кваліфікації вчителів іноземних мов? Якщо так, то які?

Для мене було справжнім відкриттям віднайдення документів у Державному архіві Чернівецької області, які свідчили про те, що тогочасна влада дбала про професійний розвиток учителів іноземних мов і на це виділяла кошти. Так, і за часів Австро-Угорської монархії, і за часів управління на Буковині румунської влади вчителів відправляли до Франції, Великобританії для вдосконалення знань з іноземної мови. Ще в 1911 році учні Буковини під керівництвом учителів листувалися з німецькомовними однолітками. Учні з вчителями мандрували до європейських країн з метою поліпшення знань з іноземної мови та ознайомлення з визначними місцями того чи іншого міста, зокрема столиці. В науковій бібліотеці Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича зберігаються як теоретичні праці методистів Німеччини, Франції, Великобританії та ін., так і педагогічні журнали, якими тогочасні вчителі могли послуговуватися для кращого розуміння концептуальних основ викладання іноземних мов. Тобто, можна стверджувати, що тогочасний фахівець був повністю ознайомлений з усіма новими тенденціями методики, які існували тоді в різних країнах.

Ви є науковим керівником дисертаційних досліджень. Якою проблематикою займаються Ваші дисертанти?

Окремі дисертанти здійснюють розвідки з історії методики навчання іноземних мов, інші досліджують сучасну методику. Найбільше мені імponує, коли сформовані кандидати і доктори наук та аспіранти обмінюються думками, дискутують. Це, зазвичай, відбувається під час наукової конференції, яку щорічно організовує факультет іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Мені приємно бачити професійне зростання моїх вихованців, їхній потенціал, вміння працювати в команді, обмінюватися інформацією.

Богдано Ігорівно, Ви щойно згадали про сучасну методику викладання іноземних мов. Відомо, що наразі кожен учитель і викладач має володіти сучасними технологіями навчання іноземних мов. Яким чином учитель і викладач сьогодні може розвинути свої професійні вміння?

Сьогодні є багато таких можливостей, однак потрібно хотіти розвиватися, знаходити для цього час. Це й участь у міжнародних проектах, стипендіальних програмах, вебінарах, конференціях тощо.

Ви особисто брали участь у стипендіальних програмах і міжнародних проектах?

Так, у 2016-17 рр. я перебувала на науковому стажуванні від Австрійської академічної служби обмінів (стипендія Ріхарда Плашки) у Відні (Австрія). В 2019 мала наукове стажування в університеті міста Аугсбург (Німеччина) в рамках програми співпраці університетів-партнерів Аугсбург-Чернівці – Пільсен від Німецької служби академічних обмінів. Також беру участь у міжнародній програмі Goethe інституту DLL-Deutsch lehren lernen для професійної, практично-зорієнтованої підготовки вчителів німецької мови (в рамках угоди про кооперацію між Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та Німецьким культурним центром Goethe-Institut при посольстві Федеративної Республіки Німеччина в Україні).

Який проект для Вас був найскладнішим і цікавим водночас?

Найбільшим викликом й неймовірним досвідом став для мене підготовчий етап до кооперації з Німецьким культурним центром Goethe-Institut при посольстві Федеративної Республіки Німеччина в Україні. Така підготовка тривала майже два роки. Необхідно було вчитися працювати із сучасними технологіями, оволодівати новою фаховою термінологією німецькою мовою, проходити низку навчальних онлайн-курсів, щоб отримати сертифікат

тьютора міжнародного зразка. Мушу визнати, були досить суворі вимоги до учасників курсу. Однак все ж вдалося успішно завершити всі підготовчі етапи. За це щиро вдячна команді Gothe-Institut в Україні. Наразі, завдяки підписаній угоді, студенти факультету іноземних мов Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича мають можливість навчатись на Moodle платформі Гете-Інституту, що забезпечує високий ступінь інтерактивності навчального контенту.

Що Вам більше імпонує – досліджувати сучасну методіку викладання іноземних мов чи її ретроспективу?

Складно дати однозначну відповідь. Сучасні методи і технології кожен викладач змушений використовувати на заняттях з іноземних мов. Сьогоднішнє покоління молодих людей орієнтується в комп'ютерних технологіях і залюбки їх використовує для поліпшення та поглиблення своїх знань з різних дисциплін, іноземних мов зокрема. Інтернет-ресурси пропонують низку підходів і технологій для опанування іноземною мовою. Ретроспектива методіки навчання іноземних мов на західноукраїнських землях (друга половина XIX – початок XX століття) залишається для мене улюбленою. Коли я готуюся до міжнародної конференції в Україні чи за кордоном, то намагаюся представити щось нове, те, що в історії не було достатньо досліджено чи проаналізовано. Я повертаюся до архіву або до бібліотеки, до старих рукописів готичним шрифтом, курентом, старослов'янською та віднаходжу нову інформацію. Це наштовхує на роздуми. Мабуть, тому мені імпонує і є близьким для усвідомлення вислів Мігеля Сервантеса “Історія – скарбниця наших діянь, свідок минулого, приклад і повчання для сьогодення, застереження для майбутнього”.

Дякую Вам за цікаву розмову! Сподіваюся на подальші зустрічі й продовження дискусії на сторінках Вісника.

Досє

Лабінська Богдана Ігорівна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Народилася 5 червня 1975 року в смт Берегомет Вижницького району Чернівецької області.

У 1997 році закінчила Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, факультет іноземних мов, спеціальність: романо-германська філологія.

1997–1999 рр. – учитель німецької мови Чернівецької загальноосвітньої школи № 33.

1999–2009 рр. – викладач німецької та латинської мов на кафедрі іноземних мов Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці.

У 2004 р. захистила кандидатську дисертацію на тему “Німецькі фразеологізми з компонентом на позначення фізичного стану людини” зі спеціальності “германські мови” (Львівський національний університет імені Івана Франка).

У 2007 р. отримала вчене звання доцента кафедри іноземних мов Буковинського державного медичного університету (м. Чернівці).

2010–2013 рр. навчалася в докторантурі на кафедрі методіки викладання іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету.

У 2013 р. захистила докторську дисертацію на тему “Тенденції розвитку методіки навчання іноземних мов у Західній Україні (друга половина XIX ст. – перша половина XX ст.)” зі спеціальностей “теорія і практика навчання: германські мови” та “теорія і практика навчання: романські мови” (Київський національний лінгвістичний університет).

З 2015 р. – професорка та завідувачка кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

11.2016–11.2017 – наукове стажування у Віденському університеті, стипендія Ріхарда Плашки від Австрійської академічної служби обмінів.

16.10–23.10.2019 – наукове стажування в університеті міста Аугсбург (Німеччина) в рамках програми співпраці університетів-партнерів Аугсбург-Чернівці – Пільсен від Німецької служби академічних обмінів.

З 2020 р. є міжнародним сертифікованим тьютором від Goethe інституту в Україні в рамках програми DLL-Deutsch lehren lernen для професійної, практично зорієнтованої підготовки вчителів німецької мови.

У 2021 отримала міжнародну ліцензію на проведення іспитів з німецької мови на рівень знань B1-B2 від “telc”.

Є авторкою 150-ти публікацій, з них 2 монографії, одна з яких опублікована за кордоном, 88 статей, з них 6 у категорії A (SCOPUS, WEB of SCIENCE), 4 одноосібних і 18 навчально-методичних посібників у співавторстві.

Має 44 виступи на українських і міжнародних конференціях, зокрема в Німеччині й Австрії.

Здійснює керівництво дисертаційних робіт. Зокрема підготувала двох докторів філософії в галузі педагогіки за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки та кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови.

Є членом редколегії збірника наукових праць “Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та психологія” та науково-методичного журналу “Іноземні мови” (Київський національний лінгвістичний університет).

Є членом спеціалізованої вченої ради Д 26.054.01 Київського національного лінгвістичного університету та спеціалізованої вченої ради К 58.053.05 Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Член Асоціації українських германістів (посвідчення №1139).

Член громадської організації «Інклюзивний простір. Українська спільнота».

Має Почесну Грамоту від Міністерства освіти і науки України.